

İŞRET-NÂME-İ MESÎHÎ ÜZERİNE

MİNE MENGİ*

II. Bayezit dönemi şairlerinden Mesîhî (öl. 1512)'nin¹ kaynaklarda varlığından söz edilen ikisi manzum, biri mensur üç eseri bulunmaktadır. Bunlardan *Divân* ve *Şehr-engîz* manzum, *Gül-i Sad-Berg* ise mensurdur. Her üç eser de elde bulunup *Gül-i Sad-Berg*'in² varlığı eski kaynaklardan yalnızca Latîfi Tezkiresi'inde kaydedilir.

İstanbul Millet Kitaplığı'nda bulunan bir şiir mecmuası³ içinde 15. ve 16. yüzyıl şairlerimizden bazılarının şiirleri yer alır. Divan Edebiyatının klâsik bir biçim almaya başladığı dönemin şairlerinden olan Mesîhî'nin *Şehr-engîz*'i de (190 a v.ö) anılan şiir mecmuası içerisinde. *Şehr-engîz*'den önce, mecmuanın 169 b-170 a yaprakları arasında İşret-nâme-i Mesîhî (Sâki-nâme-i Mesîhî) başlıklı bölüm bulunmaktadır. Biz, bu makalede, anılan bölüm, daha doğru bir deyişle *Sâki-nâme* üzerinde duracağız.

Sâki-nâme'nin yukarıda sözünü ettiğimiz şiir mecmuası içerisinde bulunduğunu öğrendiğimizde, eserin, daha önce *Divân*'ı ve *Şehr-engîz*'i üzerinde çalıştığımız Üsküp yöresinden Priştina doğumlu Mesîhî'ye ait olduğunu sanarak, kaynakların varlığından söz etmedikleri yeni bir eser bulmuş olmanın heyecanını ve sevincini yaşamıştık.⁴ Kaynakların daha son-

* Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Mesîhî hakkında daha etraflı bilgi için bkz., "M. Mengi, Mesîhî'nin Hayatı, Şairliği ve Eserleri", *Türkoloji Dergisi*, Ankara 1974, cilt 6, s. 109-119; M. Mengi, "The Fifteenth Century Ottoman Poet Mesîhî and His Works", *Erdem*, cilt 2, s. 5, Ankara 1986, s. 357-372.

² Latîfi, *Tezkire*, İstanbul 1314, s. 309-311. Gül-i Sad-Berg üzerinde halen doktora çalışması yapan Ç.Ü.Fen-Ed. Fak.Öğr. Gör. İ. Çetin Derdiyok eserin 4 yazma nüshasının varlığını ortaya koymuş olup elde bulunan söz konusu nüshalar şu kütüphanelerde bulunmaktadır. 1) Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdâyî Efendi Yazmaları No. 1291. 2) Süleymaniye Kütüphanesi, Esat Efendi Bölümü, No. 3351. 3) British Museum Library, No. 11194 Londra/İngiltere. 4) Gazi Husrev-Begova Biblioteka. No. 4885 Sarayevu/Yugoslavya.

³ Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî* (Manzum Eserler), No. 685.

⁴ Değerli meslektaşım merhum Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu, anılan Mecmuada Sâki-nâme'yi ilk kez görmüş ve daha önce Mesîhî üzerinde çalışmış olmamız nedeniyle eserin varlığını bize bildirerek onu yayımlamamız konusunda tavsiyede bulunmuştu. Bu vesileyle burada Prof. Dr. M. Çavuşoğlu'nu Türk Dili ve Edebiyatı çalışmalarına yaptığı katkılardan dolayı rahmetle anıyoruz.

raki yüzyıllarda yaşamış Mesîhî mahlaslı başka şairler hakkında da bilgi vermelerine rağmen Sâkî-nâme sahibi olarak ilk aklımıza gelen Rumelili Mesîhî oldu. Bizi bu yargıya vardiran çeşitli nedenleri ise şöyle sıralayabiliriz:

Her şeyden önce, anılan şair daha önce *Divân*'i üzerinde çalışmış olmamız nedeniyle tanıdığımız, bildiğimiz bir şairdi. Sonra, Priştina doğumlu Mesîhî edebiyat tarihimizde aynı mahlası kullanmış şairlerin ünü en yaygın olanıydı. Bunlara bir de söz konusu ettiğimiz şairin, sâkî-nâme yazmaya uygun kayıtsız, tasasız, rindmeşrep yaradılışı ile yukarıda anılan mecmua içerisinde *Sâkî-nâme*'nin Rumelili Mesîhî'nin *Şehr-engîz* inden önce onunla birlikte verilmesini eklersek, *Sâkî-nâme*'nin neden yukarıdan beri söz konusu edilen Mesîhî'ye ait olduğunu sandığımız daha iyi anlaşılacaktır. Nitekim, büyük bir olasılıkla, mecmua içerisinde iki manzumenin arka arkaya bulunuşu da bir rastlantıdan çok böyle bir yakıştırmanın sonucu olmalı! ... Ancak, daha sonra söz konusu *Sâkî-nâme*'yi incelediğimizde, görüşümüzün doğruluğu konusunda kuşkuya kapıldık. Çünkü, *İşret-nâme-i Mesîhî* (Sâkî-nâme-i Mesîhî) başlıklı ve mesnevi nazım şekliyle yazılmış olan 87 beyitlik *Sâkî-nâme*, dili ve imlâsı itibariyle Doğu Türkçesi özellikleri taşımaktaydı. Daha doğru bir deyişle eser, Doğu Türkçesi ağırlıklı olmak üzere Doğu ve Batı Türkçesi özelliklerini bir arada bulunduyordu.

Anadolu sahası şairlerinden bazılarının, Çağatayca şiirler yazdıkları öteden beri bilinmektedir. Doğu Türkçesi ile yazılmış bu şiirlerin elde bulunan ilk örnekleri de 15. yüzyılda verilmiştir. Bu durum bize, Ahmed Paşa'dan itibaren Anadolu sahasında yetişmiş şairlerin, başta Ali Şîr Nevâî olmak üzere, Çağatay sahası şairlerini tanıyıp onlardan etkilendiklerini göstermektedir. Hatta bilindiği gibi, bu şiirlerden bir kısmı da Ali Şîr Nevâî'ninkilere nazire olarak yazılmıştır. Nitekim Nedim'in Ali Şîr Nevâî'ye nazire yazdığı bir gazelinin bulunduğunu biliyoruz. Şeyh Galip *Divânı*'nda yer alan Çağatayca bir gazel ise Batı Türkçesi ile yazan Divan şairlerimizin sözü edilen Doğu Türkçesi ile yazma geleneğini, Divan şiirinin son dönemine değin sürdürdüklerinin kanıtıdır.⁵

⁵ Bu konuda daha etraflı bilgi için bkz., Osman Fikri Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri", *Türk Dili Edebiyatı Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edb. Fak. Basımevi, İstanbul 1970, cilt 18, s. 133-138; Osman Fikri Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri" II, *Türk Dili Edebiyatı Dergisi*, İ.Ü. Edb. Fak. Basımevi, İstanbul 1971, cilt 19, s.171-184; Osman Fikri Sertkaya, "Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri III" (Uygur Harfleriyle Yazılmış Bazı Manzum Parçalar), *Türk Dili Edebiyatı Dergisi*, İ.Ü. Edb. Fak. Basımevi, İstanbul 1973, cilt 20, s. 157-184.

Batı Türkçesi'ni şiir dilinde kullanan Anadolu sahası şairlerinin etkilendiği Çağatayca şiir yazma geleneği kuşkusuz Priştinalı Mesîhî için de geçerli olabilir. Ancak, 15. yüzyıl Türk dünyasının birbirinden uzak iki ayrı yöresinde aşağı yukarı aynı tarihlerde yaşamış olan Ali Şîr Nevâî (1441-1501) ile Mesîhî (öl.t. 1512)'nin tanışması daha doğru bir deyişle Mesîhî'nin Ali Şîr Nevâî'yi tanıması bize pek çok olası görünmüyor. Ayrıca, *Divân*'ı üzerinde yaptığımız çalışma sırasında söz konusu şairimizin Doğu Türkçesi ile yazma isteğini ve ilgisini gösteren hiçbir manzumeye rastlamadık. 15. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Rumelili Mesîhî'nin elde bulunan eserlerinden ne *Divân*'ında ne de *Şehr-engîz*'inde Çağatayca kelime bulunmadığı gibi Çağatay Türkçesi'nin izlerini taşıyan herhangi bir fonetik ve morfolojik özellik de yoktur. Bu durum *Sâki-nâme*'nin Batı Türkçesi ile yazan Mesîhî'ye ait olma ihtimalini azaltmaktadır.

Kaynakların varlığından söz ettikleri Mesîhî-i Şarkî ya da Ermeni Mesîhî diye tanıtılan, Tebriz'de doğup Diyarbakır'da ölen Mesîhî [öl.t. 1271 (h. 970)] mahlaslı başka bir şair daha bulunmaktadır. Mesîhî-i Şarkî hakkında bilgi edinebildiğimiz kaynaklar, şairin divan sahibi olduğunu kaydediyorlar.⁶

Kaynakların sözünü ettikleri Mesîhî mahlaslı üçüncü şair ise Hindistan'da yaşamıştır. Şair hakkında en etraflı bilgiyi veren Hofman⁷ onun *Ra'nâ* ve *Zibâ* isimli bir eserinin bulunduğunu, *Cihân-nümâ*'nın Farsça'ya çevirisini yapan ve Gazi Mesîhî diye de bilinen kişi olabileceğini söylemektedir.

Söz konusu ettiğimiz *Sâki-nâme*, acaba Mesîhî mahlasını kullanmış bu şairlerden hangisine ait olabilir? Baştan beri üzerinde durduğumuz Priştina doğumlu Mesîhî'yi bir yana bırakırsak, eserin diğer iki Mesîhî mahlaslı şairden Çağatay sahasında yaşamış olan Hive ya da Buhara doğumlu Mesîhî'ye ait olabileceği görüşü ağırlık kazanıyor gibi! Ancak, elde bu görüşümüzü kanıtlayacak herhangi bir belge bulunmamaktadır. Ayrıca anılan şairin yazdığı sanılan şiirlerden hiçbirini görmediğimizden, üslûbu hakkında bir değerlendirme yapamadık ve *Sâki-nâme* ile diğer şiirleri karşılaştırma olanağını bulamadık. Kuşkusuz aynı sorun Mesîhî-i Şarkî için de

⁶ Aşık Çelebi, *Meşâ'irü'l-Şu'arâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, No 268, bk. 166a-167b; Şemseddin Sami, *Kamûsü'l-A'lâm*, İstanbul 1316, cilt 6, s. 4285-4286. Kâf-zâde Fâ'izi, *Zübdetü'l-Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, *Ali Emirî*, No 1325, bk. 103 b; Kâtip Çelebi, *Kesfü'z-Zünûn*, İstanbul 1841, cilt 1, s. 814.

⁷ H.F. Hofman, *Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey*, Utrecht 1969, Section III, Part 1, volume 4, s. 122.

geçerli.⁸ ... Bu nedenle burada, *Sâkî-nâme*'nin muhtemelen Rumelili Mesîhî'ye ait olmadığını ancak, kaynakların sözünü ettiği Mesîhî'lerden birine mi ya da kaynaklarda hiç sözü edilmeyen bir Mesîhî'ye mi ait olduğu konusunda belge ve bilgi eksikliği nedeniyle belirgin bir görüşe varamadığımızı söylemekle yetiniyoruz.

Eserin kısaca tanımına gelince : *İşret-nâme-i Mesîhî* ya da *Sâkî-nâme-i Mesîhî* daha önce de söylendiği gibi 87 beyitlik kısa bir mesnevidir. Aruzun Fa'ülün/Fa'ülün/Fa'ülün/Fa'ül kalıbıyla yazılmıştır. Eser, konusu itibarıyla Anadolu sahasında gördüğümüz, bilinen diğer sâkî-nâmelerden farklılık göstermez. Bir başka deyişle bu *Sâkî-nâme*'de de şair gene sakiye ve mutribe ya da bu eserde daha çok geçtiği biçimiyle muganniye seslenir; içkinin insan üzerindeki rahatlatıcı, keyif verici etkilerini uzun uzadıya anlatarak içkiyi över. Yer yer içki meclisinin, orada olup bitenin sözü edilir. Eski edebiyatımızın rindlik geleneğinin alışılmış dünyası içerisinde sözün sürdürüldüğü *Sâkî-nâme*'de dönemini ya da şairini ele veren kayda değer önemli bir ipucuna ise rastlanmamaktadır. *Sâkî-nâme*'nin 62. ve 63. beyitlerinde geçen

Bülend eyle yek-reh nevâ-yı 'ırâk
Ki könlüm kılupdur hevâ-yı 'Irâk
Alup könlümi bir büt-i sîm-sâk
Ki irür 'Irak u Horasan'da tâk

Irak ve Horasan kelimeleri şairin Irak ve Horasan'ı överek o yerlere gitme özlemi duyduğu hatta söz konusu yerlerle bağlantısının bulunabileceği düşüncesini akla getirebilir. Ancak bu düşüncenin hiçbir dayanağının olmadığı ortadadır. Gene *Sâkî-nâme*'nin sonlarında yer alan ve Hz. Ali'yi öven

Şehenşâh-ı dîn sâhib-i Zülfiğâr
'Alî-i velî Şâh-ı Düldül-süvâr
(84.b)

⁸ Kafzâde Fâizî'de Mesîhî-i Şarkî'ye ait yalnızca aşağıdaki beyit örnek olarak verilmiştir.

Hattı gülgün safhadan hakk eylemez üstâdlar
Eyleme şâhum yüzünden hatt-ı reyhânı traş

Yukarıdaki tek örnek, bizi kesin bir yargıya götürememekle birlikte, şairin bu beyitte alışılmış Osmanlı şiir tarzını izlediğini görüyoruz.

beyitiyle onu izleyen birkaç beyitten yola çıkarak *Sâki-nâme* sahibinin Şii olabileceği görüşüne de varabiliriz. Hatta böyle bir düşünce rindmeşrep yaradılışından daha önce bahsettiğimiz Rumeli doğumlu Mesihî ile söz konusu eserin bağlantısının bulunması ihtimalini de artırır. Ama bu ipucu da bizi kesin bir yargıya ulaştırıran kanıt olarak değerlendirilemez.

Eserin dili ve imlâsı bakımından hem Doğu hem de Batı Türkçesi özelliklerini gösterdiğine daha önce dikkat çekmiştik. Bu ikili kullanım daha çok, kimi yerde Doğu Türkçesi fonetik ve morfolojik özelliklerinin kimi yerde de Batı Türkçesinin farklı fonetik ve morfolojik özelliklerinin kullanımı biçiminde görülmektedir. İki ayrı lehçenin aynı eserde kullanımı vokabüler farklılığından çok ses farklılaşması ya da ek farklılığı biçiminde kendini gösterir. Örneğin ı. şahıs zamiri ben metnin kimi yerinde baña, beni, benüm vb. biçimleriyle kullanılırken kimi yerde de men, maña, meni biçiminde kullanılmıştır. İden, itken olam, bolam, laglıga, cisme, sizge, kalmışam, vb. daha birçok örnek kelime ve ek ikili kullanıma örnek olarak gösterilebilir.

Sâki-nâme-i Mesihî'nin, gösterdiği Doğu Türkçesi dil özellikleri bakımından, hangi döneme ait olduğunu belirtmek oldukça güç görünüyor. Eserde geçen bolay kelimesinin de Eski Türkçe döneminden Eski Anadolu Türkçesi dönemine geçiş dönemi metinlerinde kullanılmış olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Genel görünümüyle eserin Eski Anadolu Türkçesinin son dönemine ait olabileceği söylenebilir. Üslûp açısından bakıldığında edebi sanatların ağırlıklı kullanımıyla sanatlı bir anlatıma gidilmediği, anlatım tekniği yönünden, anlaşılır, sade bir dille yazıldığı görülmektedir. Bu özelliği de dikkate alarak Doğu ve Batı Türkçesi karışımı bir dil ve imlâ ile yazılmış olan *Sâki-nâme*'nin muhtemelen Doğu Türkçesi ile yazmaya özenen bir Osmanlı şairi tarafından yazıldığı görüşünde olduğumuzu, ancak bunun Rumelili Mesihî olabileceği konusunda kuşularımızın bulunduğunu tekrarlıyoruz. Makalenin bundan sonraki bölümünde metnin yeni yazıya ve günümüz Türkçesine çevirileri ile aslını vererek son sözü okuyucuya bırakmayı uygun bulduk.

‘İŞRET-NÂME-İ MESÎHÎ
(SÂKÎ-NÂME-İ MESÎHÎ)

- 1 Ketür sâki ol râh-ı râhat-fezâ
Ki cisme birür rûh u rûha gızâ
- 2 Kõnül hâletini münevver kılar
Dimâg u hıredni mu‘attar kılar
- 3 Hâkîm-i hıred-perver-i hum-nişîn
Kılan şâf humda kõnül közgüsin
- 4 Şeb ü rûz itken hurûş ile cûş
Salan cûş ehliğa cûş u hurûş
- 5 Biren pîrlergâ cüvân kuvveti
Cüvânlarğa şîr-i jiyân kudreti
- 6 Hâsûd-ı bahîli ahî eyleyen
Leîm-i gedâni sehî eyleyen
- 7 Mebâhişde hall-i dakâyık kılan
Mecâlisde keşf-i hakâyık kılan
- 8 Biren nefsgâ bir nefesde şikest
İden kibr ehlini çün hâk pest
- 9 Anuñ cur‘asın nûş itken gedâ
Olur neş’e vü zevkdin pâdişâ
- 10 Olur sîr ü mey birle bernâ vü pîr
Çü âhû-yı mest yatan şîr-gîr
- 11 Baña lutf ile tutgilen bir ayag
Ki birgey beni özligimdin ferâg
- 12 Muğannî nazar cânib-i çeng kıl
Demî cânib-i çeng-âheng kıl
- 13 Ki nâ-sâz irür dil elem çengidin
Elem çengidin guşsa âhengidin
- 14 Edâ iylegil ol nevâ-yı neğam
Ki ne guşsa koyar kõnülde ne gam
- 15 Ki kõnlüm elemdin gamîndür besî
Fırâkuñ gamındın hazîndür besî

- 16 Ketür sâki ol âb-ı âteş-misâl
Ki dildin kılur ref'-i jeng-i melâl
- 17 Birür neş'esi könlüne şadlık
Tapar guşsa vü gamdın âzâdlik
- 18 Anuñ cur'asın her kişi nûş ider
Zemâne gamını ferâmûş ider
- 19 Muğannî çik ol nağme-i zevk-nâk
Ki zevki salur ceyb-i cân içre çâk
- 20 Kıl âheng âvâzuñga sâzuñı
Hem-âvâz it sâz âvâzuñı
- 21 Ki sâzı bahâne kılup şem'-vâr
Kılam hâlüme girye-i zâr zâr
- 22 Bir anuñ gamındın ki ansız müdâm
Sa'na gayr ile zindegîdür harâm
- 23 Cihânda imes ben kimi 'ârsız
Niçük kalmışam zinde dil-dârsız
- 24 Ketür sâki ol bâde kim her zemân
Birür rûhka râhat ü cisme cân
- 25 İrür rengi dil-dâr yüzi kibi
Mükeyyiflügi yâr közi kibi
- 26 İçem ol meyi yüzi yâdı bile
Kılam mestlik közi yâdı bile
- 27 Meyün mâyili könlüm andın irür
Ki lağliga hem-reng ü hem-neş'edür
- 28 Eger olmas idi aña bu şıfat
Hakîm içmez idi anı su şıfat
- 29 Kerem eyle iy muṭrib-i hoş-nevâ
Nevâyı edâ iyle 'uşşâk arâ
- 30 Ki bî-h'âst 'âşıkın giryân ider
Yaqa çâk idüp âh u efgân ider
- 31 Ger eşki ider halk közdin revân
Men item revân eşk yirine kan

- 32 Ve ger ideler zevk̄din cāme çāk
Köñül çāk iteyim men derd-nāk
- 33 Birev fūrkatdin anuñ hasreti
Köñül hūrkatı boldı cān āfeti
- 34 Çün āhir meni öldürür bu melāl
Töküñ kanumı sizge kanum helāl
- 35 Kerem kılil ey sāk̄i-i gül-izār
Ki gam hārıdın köñlüm irür figār
- 36 Ketür ol meyi kim feraḥ-nāk irür
Gam u guşsa zehrine tiryāk irür
- 37 Beni bî-hōd u mest iyle demî
Ola kim unutam firākuñ gamı
- 38 Ki endûh-gînem cüdâ yârdın
Be-gāyet gamînem cüdâ yârdın
- 39 Muğannî çik ol nağme-i dil-firîb
Ki alur dil-i nâ-tüvândan şekîb
- 40 Çün ol nağmeyi istimâc iyle hem
Şekîb ü firāka vedâc iyle hem
- 41 Gehî tartayım nâle-i derd-nāk
Gehî iyleyim ceyb-i canumnu çāk
- 42 Gehî bî-hodâne kılam vây vây
Gehî hicrdin yığlayam hay hay
- 43 Hîkâyet kılam geh zemân devridin
Şikâyet kılam geh cihân cevridin
- 44 Ki kimdin beni iyleyübdür cüdâ
Ne künlerga itmişdür(ür) mübtelâ
- 45 Beni ol zemân kim bu baḥt-ı hazîn
Cüdâ kıldı cevriale cānândın
- 46 Tökeydi kazâ kanumı kâşki
Alaydı ecel cānumı kâşki
- 47 Ketür sāk̄i ol âb-ı âzer-sıfat
Ki açar köñlüne der-i mârifet

- 48 Baña vir ki tab⁶um suhen-sâz ola
Suhan tarzıda sihr-perdâz ola
- 49 Bir efsâne-i ⁶ışkdın ayta nakl
Ki Mecnûn ola zevkdin pür-⁶aql
- 50 Diyem ⁶ışkdın turfa efsâneyi
Ki mecnûn kılam ⁶aql-ı ferzâneyi
- 51 Muğannî çeküb nağme-i zevk-nâk
Ki andın könüller olur şevk-nâk
- 52 Demî bezm ehlini hoş-hâl kıl
Gam-ı serdin ⁹fâriğü'l-bâl kıl
- 53 Benüm derdime bolgilen çâre-res
Ola kim gamî kim bola bir nefes
- 54 Kılardı beni kâş cândın cüdâ
Felek bu ki kılmışdur andın cüdâ
- 55 Ki hâlüm perîşân olur hicrdin
Könül teh-be-teh kan olur hicrdin
- 56 Ketür ol meyi kim irür kuvvet-i rûh ¹⁰
Yiter rûhka her dem andın fütûh
- 57 Letâfet ara rengi irür çü gül
Çü gül açılır her dem andın köñül
- 58 Mürevvak irür hemçü çeşm-i hurûs
Mükeyyif irür hemçü la⁶-i ⁶arûs
- 59 Maña bir ki bir lahza medhûş olam
⁶Arûs-ı tarîke hem-âgûş olam
- 60 Muğannî ⁶Irâka nevâ-sâz bol
Demî bî-nevâlarğa hem-râz bol
- 61 Eger Hâk saña virdi sâz u nevâz
Baña hem naşîb itdi sûz u güdâz
- 62 Bülend eyle yek-reh nevâ-yı ⁶Irâk
Ki köñlüm kılubdur hevâ-yı ⁶Irâk

⁹ 52 b gam u serdin.

¹⁰ 56 a vezin bozuk.

- 63 Alub könlümi bir büt-i sîm-sâķ
Ki irür 'Irâķ u Horâsan'da tâķ
- 64 Ketür sâķi ol erguvarni rahîķ
Ki rengi le'tâfetedür çün 'akîķ
- 65 İrür la'li mânend-i yâķût-fâm
Alur rengidin la'l u yâķût vâm
- 66 İrür la'l tik lîk la'l-i müzâb
Çü yâķût ammâ çü yâķût-ı nâb
- 67 Maña doldurub virgilen bir kadeķ
Bolay kim tapa könlüm andın feraķ
- 68 Ki bisyâr bisyâr ğam-nâķ-min
Be-ğâyet be-ğâyet elem-nâķ-min
- 69 Ki bisyâr endûh-ġinem yine
Be-ğâyet hâzîn ü ğamînem yine
- 70 Muġannî demî eyle âheng-i rûd
Edâ eyle bir 'âşıkâne sürûd
- 71 Sürûdî ki tartub fiġân eyleyem
Nazar ehli hâlîġa kan yıġlayam
- 72 Ki devrânġa çirkîne âyin imes¹¹
İşi 'ışk ehliġa çirkîn imes
- 73 Kılur ġülni ger bülbüle âşinâ
Revân dest-i hicr ile eyler cüdâ
- 74 Çü pervâne-i şem'e 'adem kılur
Hem ol dem fenâ otuġa köydürür
- 75 Kimi bir ġül ile kılur âşinâ
Ki hârı bile yana kılmas cüdâ
- 76 Kılur kimi vaşl ile şîrîn-mezâķ
Ki tökmes firâķıda zehr-i firâķ
- 77 Eger irdi Şîrîn eger Kûhken
Barı gitdiler dâġ-ı hicrân bilen

¹¹ 72 a çirkinine.

- 78 Ketür sâki ol dost-kâmî kadeh
Ki könlüm tapa ol kadehdin ferah
- 79 Letâfet ara âb-ı hayvân kibi
Ferâgat-fezâ la'l-i cânân kibi
- 80 Kişi kim kıılır nûş andın demî
Tapa Hızır ʿömri Mesihâ demi
- 81 Maña bir ki geh Hızır'a mahrem bolam
Mesihâ bile gâh hem-dem bolam
- 82 Mesihî ger ol meydın içsen ¹² revân
Kilür ʿarşdın na're-i nûş-ı cân
- 83 Aña sâki-i kevser irür sebeb
Aña h'âce-i Kanber irür sebeb
- 84 Şehensâh-ı dîn şâhib-i Zülfiķar
ʿAlî-i velî Şâh-ı Düldül-süvâr
- 85 Şehî kim kilür aña yevmü'l-hisâb
Saķâhum şerâben tahûren hitâb
- 86 Şehî kim elinden kılan nûş-ı cân
Aña âteş-i dûzah olur harâm
- 87 Ümîdüm puyânlıgdur ey ehl-i dîd
Ki ol câmdın olmayam nâ-ümîd

MESİHÎ'NİN SÂKÎ-NÂME'Sİ

- 1 Saki, o çok rahatlatıcı içkiyi getir
(İçki) bedene ruh, ruha ʿa gıda verir.
- 2 (O) gönül yalnızlığını aydınlatır
Dimağı ve aklı güzel kokulu kılar.
- 3 Şarap küpünün dibinde oturan bilge kişi
Şarapla gönül aynasını parlatandır.
- 4 (İçki) gece gündüz kaynayıp coşarak
Sarhoşluktan anlayanları coşturur.

¹² 82 a içsen: içsen.

85 b Kur'ân: Sure 76 (El-İnsan), ayet 21.

- 5 Yaşlılara gencin gücünü
Gençlere de aslanın gücünü veren (içkidir).
- 6 Kıskanç yoksulu zengin eden
Sefil dilenciye cömert yapan (odur).
- 7 Meseleleri incelikleriyle çözdüren
Meclislerde gerçeği bulduran (içkidir).
- 8 İnsanın benliğini bir solukta kıran
Kendini beğenmiş kişiyi toprakla aynı seviyeye indiren (odur).
- 9 Onun bir yudumunu içen dilenci
Verdiği çoşkudan padişah olur.
- 10 Kendinden geçmiş sarhoş ceylan gibi yatan çakırkeyif
Bir anda yaşlı ve genç olur (Gencin gücünü, yaşlının
bilgeliğini kazanır).
- 11 Bana lutf et bir kadeh (içki) sun
Ki beni benliğimden koparsın.
- 12 Şarkıcı gibi (beni) çengden yana bakar kıl
Bir an çengin ahengiyle birlikte kıl.
- 13 Gönül elem çenginden düzensizdir
Elem çenginden, gam ahenginden.
- 14 Gönülde gam, tasa bırakmayan
O güzel nağmeleri terennüm et.
- 15 Gönülümün kederden tasalandığı yeter
Ayrılığın gamından üzüldüğü yeter.
- 16 Saki o ateş gibi suyu getir
Zira o gönülden üzüntü küfünü kaldırır.
- 17 (İçkinin) neşesi gönlü coşturur
Gam ve tasadan kurtarır.
- 18 Onun bir yudumunu içen
Zamanın tasesını unuttur.
- 19 Ey şarkıcı, o insanı mutlu eden nağmeyi terennüm et
Zira onun eğlencesi can cebini yırtar.
(İnsanı derinden etkiler).

- 20 Sesini sazına uydur
Sesinle sazın bir olsun.
- 21 Sazı bahane edip mum gibi
İnleye inleye halime ağlayayım.
- 22 Onun gamından ver, o (sazın) içli nağmeleri olmaksızın şarap içmek
Hayatın haram olmasıdır.
- 23 Dünyada benim gibi utanmaz olmaz
Çünkü ben sevgilisiz yaşıyorum.
- 24 Saki içkiyi getir
Zira o, daima gönüle rahatlık, bedene can verir.
- 25 İçkinin rengi sevgilinin yüzünün rengine,
Verdiği keyif ise sevgilinin gözünün verdiği keyfe benzer.
- 26 O içkiyi sevgilinin yüzünü anarak içsem
Onun gözünü anarak sarhoş olsam.
- 27 Gönlüm içkinin tutkunu olduğu için
Yapısı ve neşesi itibariyle şakacıdır.
- 28 Eğer (içkinin) böyle niteliği olmasaydı
Bilge insan onu su yerine içmezdi.
- 29 Ey güzel nağmeli çalgıcı lutfet
Nevayı uşşak makamında şöyle.
- 30 (O nağme) hakir aşığı ağlatır
Yaka yırttırıp inletir.
- 31 Halk gözünden gözyaşı akıtırken
Ben gözyaşı yerine kan ağlayayım.
- 32 Eğer başkaları coşkudan üstlerindeki yırtarsa
Ben dertli, gönlümü parçalayım.
- 33 Onun özlemi ayrılığındandır
(O nedenle) gönül yangını can afeti oldu.
- 34 Bu hüznün sonunda beni öldürür
(Onun için) kanımı siz dökün, kanım size helâl olsun.
- 35 Ey içki sunan gül yanaklı güzel lutfet
Zira gönlüm gam ateşinde erimektedir.

- 36 (O insanı) çok ferahlatan içkiyi getir
(O) gam ve tasa zehrine panzehirdir.
- 37 Beni bir an için sarhoş et, kendimden geçir
Böylece ayrılığın üzüntüsünü unutayım.
- 38 Sevgiliden ayrı olduğum için üzüntülüüyüm
Sevgilinin ayrılığından pek gamlıyım.
- 39 Şarkıcı, gönül çekici o nağmeyi söyle
Zira o, yorgun gönülden sabrı alır.
- 40 O nağmeyi kulak ver de dinle
(Dinle de) ayrılığa ve o ayrılığa sabretmenin sıkıntısına veda et.
- 41 Bazen pek dertli ağlayayım
Bazen de can cebini parça parça edeyim.
- 42 Bazen kendimden geçmiş feryad edeyim
Bazen de ayrılıktan hüngür hüngür ağlayayım.
- 43 Bazen zamandan söz edeyim
Bazen dünyanın cefasından yakınayım.
- 44 Ki beni kimden (sevgiliden) ayırarak
Ne günlere düşürmüştür.
- 45 Bu hüznün verici talih
Beni o zaman eziyet ederek sevgiliden ayırdı.
- 46 Keşke kader kanımı dökseydi
Keşke ecel canımı alsaydı.
- 47 Saki o ateş gibi suyu getir
Zira (o) gönlüne hüner kapısını açar.
- 48 Bana (o içkiyi) sun ki yaradılışım söz yaratıcı
Söz vadisinde de büyücü olsun.
- 49 (O söz) bir aşk efsanesini anlatsın
(Onu işiten) Mecnun, o sözün güzelliğinden nasibini alsın.
- 50 Aşktan söz eden yeni bir efsane söyleyeyim
Öyle ki akıllı bilge kişiyi çıldırtayım.
- 51 Çalgıcı güzel nağmeler söyleyip
Gönülleri coşturur.

- 52 İçki meclisinde bulunanları biraz eğlendir
İçki meclisinden gamı uzaklaştır.
- 53 Benim derdime çare olursan
Gamlı olan (ben) belki bir an rahatlarım.
- 54 Keşke felek beni canımdan edeydi
(Ne yazık ki) ondan ayırdı.
- 55 Halim ayrılıktan perişan olur
Gönül ayrılıktan baştan ayağa kan olur.
- 56 Can takatı olan o içkiyi getir
Zira o ruha her an ferahlık verir.
- 57 Güzellikte içki gül rengindedir
Öyle ki onu içince gönül hep gül gibi açılır.
- 58 (İçki) horoz (külhanbeyi) gözü gibi süzölmüştür
Gelin dudağı gibi tatlıdır.
- 59 Bana (içki) ver de bir an sarhoş olayım
Yoldaki geline sarmaş dolaş olayım.
- 60 (Ey) şarkıcı irak makamında söyle
Bahtsızların derdine biraz ortak ol.
- 61 Allah sana saz ve söz verdiyse
Bana da yanıp yakılmayı nasib etti.
- 62 Bir kez irak makamımda nağmeyi söyle
Zira gönlüm Irak hevesiyle (isteğiyle) doludur.
- 63 Gümüş gibi beyaz kollu bir güzel gönlümü aldı
Ki onlar Irak ve Horasan'da tak olsalar yakışır.
- 64 Saki, o erguvan renkli şarabı getir
Zira onun rengi akik rengi gibi güzeldir.
- 65 Dudağı yakut rengidir
Lal ve yakut, o dudağın renginden ödünç alır.
- 66 Lal gibi (dudaktır) ama erimiş lal yani şaraptır
Yakuta benzer ama saf yakuttur.
- 67 Bana bir kadeh içki doldurup ver
Belki gönlüm ondan ferahlık bulur.

- 68 Pek çok gamlıyım
Pek çok elemliyim.
- 69 Yine pek tasalıyım
Pek hüznü, pek gamlıyım.
- 70 Şarkıcı bir an sazı coştur
Aşkane bir şarkı söyle.
- 71 Şarkıyı susturup figan edeyim
Nazar ehlinin haline kan ağlayayım.
- 72 Dünya çirkine ayin değildir
Aşk ehline ise (aşk) işi çirkin gelmez.
- 73 Gülü bülbüle aşına ederse de
Gönül ayrılığın eliyle (sevgiliden) uzakta olur.
- 74 Pervane yokluk ateşine yandırıldığı zaman
Mumun pervanesi yok olur.
- 75 Her kimi gülle tanış kılsa
(Onu) dikeninden ayrı koymaz (Gül dikensiz olmaz).
- 76 Her kimin kavuşmayla ağzını tatlandırırsa
(Ona) ayrılığın zehrini de tattırır.
- 77 İster Şirin ister Ferhat olsun
Ayrılık (ateşinin) yarasıyla birlikte gittiler.
- 78 Saki dostlarla birlikte şarap içilen o kadehi getir
Getir ki gönlüm o kadehten ferahlasın.
- 79 (İçki) hayat suyu gibi tatlı
Sevgilinin dudağı gibi rahatlatıcıdır.
- 80 Ondan bir yudum içen kişi
Hızır'ın ömrünü, İsa'nın soluğunu bulur.
- 81 Bana (o içkiden) sun ki Hızır'ın sırdaşı
İsa'nın ise dostu olayım.
- 82 Mesahi eğer o içkiden içersen
Can iştretinin narası gökyüzünden akıp gelir.
- 83 Ona (içkiye) kevser sakisi sebep olur
Ona Hâce-i Kanber sebeptir.

- 84 Dinin şahlar şahı, Zülfikar sahibi
Veli Ali, Döldül'ün binicisi Şah (Haz. Ali).
- 85 Öyle bir Şah ki ona kıyamet gününde
“Onlara (Allah) katıksız şarap içirecek” diye seslenirler.
- 86 Elindeki kadehin şerbetinin içildiği öyle bir şaha
Cehennem ateşi haram olur.
- 87 Ey basiret sahibi umudum geçip gitmektedir
(İsterse umutlarım geçip gitsin) yeter ki ben o kadehten umut
kesmeyeyim.

